

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) NUTARTIS

2013 m. lapkričio 14 d.*

„Direktyva 93/13/EEB — Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnis — Sutartys su vartotojais — Hipoteka įkeistu turtu užtikrintos paskolos sutartis — Išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra — Su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjančio nacionalinio teismo jurisdikcija — Nesąžiningos sąlygos — Vertinimo kriterijai“

Sujungtose bylose C-537/12 ir C-116/13

dėl *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Catarroja n° 1* (Ispanija) 2012 m. lapkričio 15 d. nutartimi ir dėl *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca n° 17* (Ispanija) 2013 m. vasario 26 d. nutartimi, kurias Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2012 m. lapkričio 26 d. ir 2013 m. kovo 11 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Banco Popular Español SA

prieš

Maria Teodolinda Rivas Quichimbo,

Wilmar Edgar Cun Pérez (C-537/12)

ir

Banco de Valencia SA

prieš

Joaquín Valldeperas Tortosa,

María Ángeles Miret Jaume (C-116/13)

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Tizzano (pranešėjas), teisėjai A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger ir S. Rodin,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, išspręsti bylą motyvuota nutartimi pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį,

* Proceso kalba: ispanų.

priima šią

Nutartį

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant du ginčus, pirma, tarp *Banco Popular Español* (toliau – *Banco Popular*) ir M. T. Rivas Quichimbo ir W. Cun Pérez ir, antra, tarp *Banco de Valencia SA* (toliau – *Banco de Valencia*) ir J. Valldeperas Tortosa ir M. A. Miret Jaume dėl skolų, susidariusių pagal šių šalių sudarytas hipoteka įkeistu turtu užtikrintas paskolos sutartis, išieškojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 16 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„kadangi pardavėjas ar tiekėjas gali patenkinti sąžiningumo reikalavimą, kai jis dorai ir teisingai veikia kitos šalies atžvilgiu, į kurios teisėtus interesus jis turi atsižvelgti“.

- 4 Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.

2. Visada yra laikoma, kad dėl sąlygos nebuvo atskirai derėtasi, jeigu ji buvo parengta iš anksto, ir vartotojas dėl to negalėjo padaryti įtakos sąlygos esmei, ypač iš anksto suformuluotos tipinės sutarties atveju.

<...>

3. Priede pateikiamas orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas“.

- 5 Pagal minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalį:

„Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas“.

- 6 Tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų“.

7 Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais“.

8 Šios direktyvos priedo 1 punkte išvardijamos 3 straipsnio 3 dalyje nurodytos sąlygos. Šis priedas išdėstytas taip:

„1. Sąlygos, kurių tikslas arba rezultatas:

<...>

e) reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą;

<...>

g) įgalinti pardavėją ar tiekėją nutraukti neterminuotą sutartį, tinkamai apie tai nepranešus, išskyrus atvejus, kai tam yra rimtų priežasčių.

2. g, j ir l punktų taikymo sritis

a) g punktas nekliudo taikyti sąlygas, pagal kurias finansinių paslaugų tiekėjas pasilieka sau teisę nepranešęs vienašališkai nutraukti neterminuotą sutartį, esant pakankamai priežasčiai, su sąlyga, kad reikalaujama, jog tiekėjas nedelsdamas apie tai informuotų kitą sutarties šalį arba šalis.

<...>“

Ispanijos teisė

9 Ispanijos teisėje vartotojų apsauga nuo nesąžiningų sąlygų iš pradžių buvo užtikrinama 1984 m. liepos 19 d. Bendrojo įstatymu Nr. 26/1984 dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos (*Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios*, BOE, Nr. 176, 1984 m. liepos 24 d., p. 21686).

10 Vėliau šis įstatymas buvo iš dalies pakeistas 1998 m. balandžio 13 d. Įstatymu Nr. 7/1998 dėl sutarčių bendrųjų sąlygų (*Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación*, BOE, Nr. 89, 1998 m. balandžio 14 d., p. 12304), kuriuo į Ispanijos vidaus teisę perkelta Direktyva 93/13.

11 Galiausiai Bendrasis įstatymas Nr. 26/1984, iš dalies pakeistas Įstatymu Nr. 7/1998, buvo kodifikuotas 2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus įstatyminiu dekretu Nr. 1/2007 dėl Bendrojo įstatymo dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos ir kitų papildomų įstatymų išdėstymo nauja redakcija (*Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias*, BOE, Nr. 287, 2007 m. lapkričio 30 d., p. 49181).

12 Pagal šio Karaliaus įstatyminio dekreto 82 straipsnį:

„1. Nesąžiningomis sąlygomis laikomos visos nuostatos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, ir visa praktika, kuriai aiškiai nepritarta, dėl kurių pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą atsiranda reikšmingas iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų neatitikimas vartotojo ir naudotojo nenaudai.

<...>

3. Sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir sutarties sudarymo metu egzistavusias visas sutarties sudarymo aplinkybes, taip pat visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

4. Nepaisant to, kas numatyta ankstesnėse šio straipsnio dalyse, bet kuriuo atveju nesąžiningomis sąlygomis laikomos tokios sąlygos, kurios, kaip numatyta 85–90 straipsniuose:

- a) daro sutartį priklausomą nuo pardavėjo arba tiekėjo valios;
- b) apriboja vartotojo ir naudotojo teises;
- c) lemia abipusiškumo sutartyje nebuvimą;
- d) įpareigoja vartotoją arba naudotoją pateikti neproporcingas garantijas arba nepragrįstai nustato jam įrodinėjimo pareigą;
- e) yra neproporcingos sutarties sudarymo ir vykdymo požiūriu arba
- f) prieštarauja jurisdikcijos ir taikytinos teisės nustatymo taisyklėms“.

13 2000 m. sausio 7 d. Įstatymu Nr. 1/2000 patvirtinto Civilinio proceso kodekso (*Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*) redakcijos, galiojusios tą dieną, kai buvo pradėtos pagrindinės bylos (toliau – Civilinio proceso kodeksas), III knygos IV antraštinės dalies V skyriuje „Išieškojimo iš hipoteka ar įkeitimu įkeisto turto ypatumai“ esančiuose, be kita ko, 681–698 straipsniuose reglamentuojama išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra.

14 Civilinio proceso kodekso 695 straipsnyje nustatyta:

„1. Vykstant šiame skyriuje nurodytoms procedūroms skolininkas gali pareikšti prieštaravimą dėl priverstinio vykdymo tik remdamasis tokiais pagrindais:

- 1) garantijos arba garantija užtikrinto skolinio įsipareigojimo išnykimas, kai pateikiama registro pažyma, iš kurios paaiškėja hipotekos arba prireikus įkeitimo (kai daiktas neperduodamas) panaikinimas, arba notarinės formos dokumentas, patvirtinantis gautą mokėjimą arba garantijos panaikinimą;
- 2) mokėtinos sumos apskaičiavimo klaida, kai užtikrintas skolinis reikalavimas yra atsiskaitymų tarp priverstinio vykdymo prašančio kreditoriaus ir prieštaravimą dėl priverstinio vykdymo reiškiančio skolininko sąskaitos uždarymo likutis. Prieštaravimą dėl priverstinio vykdymo reiškiantis skolininkas privalo pateikti savo banko sąskaitos išrašo egzempliorių ir prieštaravimas yra priimtinas tik tada, kai ten nurodytas sąskaitos likutis ir priverstinio vykdymo prašančio kreditoriaus pateikto banko sąskaitos išrašo likutis skiriasi;

<...>

- 3) <...> egzistuoja kita garantija arba hipoteka, <...> įregistruotos anksčiau nei šio proceso pagrindą sudarantis turto suvaržymas, o tai turi būti patvirtinta atitinkama registracijos pažyma.

2. Pareiškus prieštaravimą pagal ankstesnę šio straipsnio dalį, teismo pareigūnas sustabdo vykdymą ir nurodo šalims nustatytu laiku atvykti į teismą, priėmusį nutartį dėl priverstinio vykdymo, tačiau ne anksčiau kaip likus keturioms dienoms iki atitinkamo teismo posėdžio datos. Per šį posėdį teismas išklauso šalis, priima pateikiamus dokumentus ir per antrą dieną priima tinkamą sprendimą, kurį išdėsto nutarties forma.

<...>“

- 15 Civilinio proceso kodekso 698 straipsnyje nustatyta:

„1. Bet kuris skolininko, trečiojo asmens, kuris yra turto valdytojas, ar kitų suinteresuotųjų asmenų prieštaravimas, nenurodytas pirmesniuose straipsniuose, įskaitant prieštaravimus dėl nuosavybės teisę patvirtinančio dokumento negaliojimo ar pasibaigimo, skolos aiškumo, išnykimo ar dydžio, išnagrinėjamas atitinkamame teismo sprendime, tačiau tai jokių atveju nesustabdo ir nenutraukia šiame skyriuje numatytos teisminės vykdymo procedūros.

<...>

2. Pareiškus ankstesnėje šio straipsnio dalyje nurodytą prieštaravimą arba pradėjus atitinkamą procesą, galima prašyti užtikrinti sprendimo, kuris bus priimtas šiame procese, vykdymą areštuojant turtą, iš kurio galima būtų padengti visą kreditoriui pagal šiame skyriuje reglamentuojamą procedūrą mokėtiną sumą ar jos dalį.

Jei nurodyti pagrindai, teismo nuomone, yra pakankami, jis pateiktų dokumentų pagrindu nurodo atitinkamai areštuoti turtą. Jei nėra akivaizdu, kad prašymą pateikęs asmuo, kurio turtas areštuojamas, yra pakankamai mokus, teismas privalo iš anksto iš jo pareikalauti pakankamo dydžio garantijos, užtikrinančios delspinigių ir kitos žalos, kurią kreditorius gali patirti, padengimą.

3. Jei kreditorius mokėjimo sumą, kurią buvo nurodyta sekvestruoti dėl 1 dalyje nurodytos procedūros, užtikrina garantija, kurios dydį teismas laiko pakankamu, areštas panaikinamas“.

- 16 Klostantis pagrindinių bylų faktinėms aplinkybėms galiojusio Hipotekos įstatymo (*Ley Hipotecaria*), kurio kodifikuota redakcija patvirtinta 1946 m. vasario 8 d. dekretu (BOE, Nr. 58, 1946 m. vasario 27 d., p. 1518), 131 straipsnyje numatyta:

„Įrašai, kurie užkerta kelią prašymams pripažinti hipoteką negaliojančia, ir kitokie įrašai, grindžiami kitais atvejais, nei galinčiais lemti priverstinio vykdymo sustabdymą, panaikinami remiantis 133 straipsnyje numatyta nutartimi dėl panaikinimo, jeigu tokie įrašai yra vėlesni, nei išduodant turto suvaržymo pažymėjimą parašėte įrašyta pastaba. Įrašo dalykas negali būti dokumentas, patvirtinantis, kad hipoteka įkeistu turtu užtikrinta skola buvo sumokėta, nebent minėtoje parašėte padarytas įrašas prieš tai buvo panaikintas šiuo tikslu teismo priimta nutartimi.“

- 17 Pagal šio įstatymo 153bis straipsnį:

„<...> šalys gali susitarti, kad vykdymo atveju mokėtina suma yra ta, kuri atitinka paskolą išdavusios finansų įstaigos sandorio šalių sutartu būdu apskaičiuotąją vertę.

Pasibaigus terminui, dėl kurio šalys susitarė, arba bet kokiam jo pratęsimo terminui, laikantis šio įstatymo 129 ir 153 straipsnių ir analogiškų Civilinio proceso kodekso nuostatų gali būti pradedamas priverstinis hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo vykdymas“.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-537/12

- 18 2005 m. gegužės 28 d. E. Cun Pérez ir M. T. Rivas Quichimbo sudarė 107 300 eurų paskolos sutartį, kurią užtikrino hipoteka įkeistu šeimos gyvenamuoju būstu.

- 19 Nuo 2009 m. spalio 31 d. skolininkai nebemokėjo paskolos įmokų.
- 20 Todėl 2012 m. vasario 8 d. sprendimu, priimtu pagal 2012 m. sausio 20 d. pateiktą *Banco Popular* prašymą, *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Catarroja n° 1* (Katarochos pirmosios instancijos ir tyrimo teismas Nr. 1) leido pradėti priverstinį nekilnojamojo turto hipoteka užtikrinto skolinio įsipareigojimo vykdymą ir nurodė skolininkui sumokėti 97 667,49 euro pagrindinės likusios skolos ir 17 962,02 euro palūkanų bei mokesčių).
- 21 2012 m. gegužės 18 d. M. T. Rivas Quichimbo, kuriai atstovavo jai pateikus nemokamos teisinės pagalbos prašymą paskirtas advokatas, pareiškė prieštaravimą dėl vykdymo sprendimo. Be kita ko, ji rėmėsi paskolos sutarties sąlygos dėl „apatinės palūkanų normos ribos“, kuria kredito įstaigai užtikrinama minimali palūkanų norma, kai naudojama referencinė palūkanų norma tampa mažesnė už nustatytą dydį, todėl iš esmės paskola su kintamosiomis palūkanomis tampa paskola su fiksuotomis palūkanomis, nesąžiningumu.
- 22 Per 2012 m. liepos 10 d. įvykusį teismo posėdį minėtas advokatas pakartojo argumentą dėl aptariamos sutarties sąlygos nesąžiningumo, o *Banco Popular* tvirtino, kad šis argumentas nepatenka į Civilinio proceso kodekso 695 straipsnyje numatytų prieštaravimo pagrindų išsamų sąrašą, todėl skolininkas turėjo pradėti procesą dėl esmės.
- 23 Šiomis aplinkybėmis 2012 m. spalio 15 d. sprendimu *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Catarroja n° 1* informavo šalis apie turimas abejones dėl Ispanijos proceso teisės atitikties Direktyva 93/13 nustatytam teisiniam reglamentavimui, kad pastarosios galėtų pateikti pastabų.
- 24 Visų pirma jis nurodė, kad jeigu siekdamas priverstinio vykdymo kreditorius nusprendžia pasinaudoti išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra, jis gali remtis vienos iš paskolos sutarties, pagal kurią susidarė reikalaujama sumokėti skola, sąlygų nesąžiningumu tik kreipęsis dėl bylos išnagrinėjimo iš esmės į kompetentingą teismą, dėl to vykdymas nesustabdomas. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į tai, kad, kaip pradėtas vykdymas, Ispanijos teismas negali *ex officio* arba šalies prašymu įvertinti tokio nesąžiningumo, todėl šiam teismui labai sunku atkurti pusiausvyrą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai.
- 25 Taigi, šią procedūrą reglamentuojančiais Ispanijos teisės aktais gali būti pažeistas Direktyva 93/13 siekiamas vartotojo apsaugos veiksmingumas.
- 26 Ši išvada išplaukia ir iš 2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito* (C-618/10) 53 punkto, kuriame Teisingumo Teismas padarė tokią pačią išvadą, kiek tai susiję su Ispanijoje taikoma mokėjimo įsakymo procesine tvarka, nes pagal ją „teismui, gavusiam prašymą dėl mokėjimo įsakymo, nesuteikiama galimybė *ex officio* įvertinti *in limine litis*, nei kuriuo nors kitu proceso etapu, nors jis jau turi visus šiuo klausimu reikalingus teisinius ir faktinius duomenis, pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančių sąlygų nesąžiningumą, nesant vartotojo pateikto prieštaravimo“.
- 27 Šiomis aplinkybėmis *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Catarroja n° 1* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [Direktyva 93/13] aiškintina taip, kad ja draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias teismas, į kurį kreiptasi dėl išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros, kaip antai numatytos Ispanijos civilinio proceso kodekso <...> 681–695 straipsniuose, negali nei *ex officio*, nei šalies prašymu ištirti tam tikros pardavėjo arba tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygos nesąžiningumo, nepaisant to, ar pastarasis pareiškė prieštaravimą, ar to nepadarė?
2. Ar tiek teigiamo, tiek neigiamo atsakymo į šį klausimą atveju <...> [Direktyva 93/13] turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias teismas, į kurį kreiptasi dėl išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros, kaip antai numatytos Ispanijos

civilinio proceso kodekso <...> 681–695 straipsniuose, negali sustabdyti šios procedūros tuo atveju, kai vėliau pradedamas teismo procesas dėl pardavėjo arba tiekėjo ir vartotojo sudarytos sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga, o ta sutartimi buvo remtasi inicijuojant minėtą išieškojimo procedūrą?“

Byla C-116/13

- 28 2007 m. liepos 26 d. J. Valldeperas Tortosa ir M. A. Miret Jaume su *Banco de Valencia* sudarė ir notarine tvarka patvirtino nekilnojamojo turto paskolos sutartį dėl 300 000 eurų sumos, skirtos jų šeimos būsto pirkimui finansuoti. Šiuo dokumentu skolininkai hipoteka įkeitė iš paskolos finansuojamą turtą, kad užtikrintų skolos grąžinimą.
- 29 Šioje sutartyje įtvirtinta specialioji sąlyga „Hipoteka įkeistu turtu užtikrintos paskolos sutarties nutraukimas prieš terminą“, pagal kurią tuo atveju, kai nesumokamos pagal sutartį numatytos įmokos, kredito įstaigai suteikiama galimybė vienašališkai nutraukti paskolos sutartį be išankstinio įspėjimo ir reikalauti sumokėti likusią skolos dalį, palūkanas ir mokesčius. Pagal šią sąlygą bankas, be kita ko, galėjo nutraukti šią sutartį nuo to momento, kai nesumokama pirma mėnesinė įmoka, ir neprivalėjo atsižvelgti į tai, kad anksčiau skolininkai laikėsi sutartinių įsipareigojimų.
- 30 Skolininkai nesumokėjo keturių paskolos įmokų už 2012 m. kovo–birželio mėn., todėl *Banco de Valencia* nutraukė sutartį prieš terminą ir 2012 m. birželio 5 d. pradėjo išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą, kuria siekė, kad būtų sumokėta 279 540,58 euro pagrindinė suma ir preliminarai 83 862,17 euro suma, kurią sudarė palūkanos už vėlavimą, apskaičiuotos nuo notarine tvarka patvirtintame prie ieškinio pridėtame dokumente nurodytos sumos, ir su procedūra susijusios išlaidos.
- 31 Pagal šią procedūrą kreipusis į *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca n° 17* (Maljorkos Palmos pirmosios instancijos teismas Nr. 17), šis teismas, kaip ir *Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Catarroja n° 1*, išreiškė abejonių dėl Ispanijoje taikomos išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros atitikties Direktyvai 93/13. Pagal ją kompetentingas teismas neturi galimybės, pirma, prieš nurodydamas pradėti vykdymą *ex officio* įvertinti į hipoteka įkeistu turtu užtikrintos paskolos sutartį įtrauktos sąlygos nesąžiningumą, nes jo užduotis apima tik formalų vykdomojo dokumento ir jo lydimųjų dokumentų analizę, ir, antra, sustabdyti priverstinį hipoteka apsaugoto skolinio įsipareigojimo vykdymą tuo atveju, kai skolininkas pradeda bylą iš esmės, kad būtų konstatuotas toks nesąžiningumas.
- 32 Todėl, priminęs nuomonę, kurią generalinė advokatė J. Kokott išreiškė išvadoje, pateiktoje byloje *Aziz* (2013 m. kovo 14 d. Sprendimas, C-415/11), *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca n° 17* patvirtino, kad tokia procesinė tvarka gali prieštarauti sistemai, nustatytai Direktyva 93/13, atsižvelgiant į tai, kaip ji aiškinama šioje srityje nusistovėjusioje Teisingumo Teismo praktikoje (žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores*, C-240/98-C-244/98, Rink. p. I-4941; 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Mostaza Claro*, C-168/05, Rink. p. I-10421; 2009 m. birželio 4 d. Sprendimą *Pannon GSM*, C-243/08, Rink. p. I-4713, ir minėtą Sprendimą *Banco Español de Crédito*). Iš jos matyti, kad bet kuriuo atveju nacionalinis teismas *ex officio* turi įvertinti į šios direktyvos taikymo sritį patenkančios sutarties sąlygos nesąžiningumą, jeigu jam žinomos šiuo tikslu būtinos teisinės ir faktinės aplinkybės.
- 33 Be to, *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca n° 17* nuomone, nagrinėjant pagrindinę bylą kilo ir kitų klausimų, pirmiausia susijusių su „nesąžiningos sąlygos“ sąvokos aiškinimu atsižvelgiant į nurodytos direktyvos 3 straipsnio 1 ir 3 dalis ir jos priedo 1 punkto e ir g papunkčius bei 2 punkto a papunktį. Pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos dėl hipoteka įkeistu turtu užtikrintos paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą atitiktis šioms nuostatoms neatrodo akivaizdi.

34 Šiomis aplinkybėmis *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca n° 17* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 93/13] 7 straipsnį atitinka Ispanijos išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra, kuriai vykstant teismas, prieš nusprenddamas nurodyti pradėti išieškojimą, negali *ex officio* patikrinti sąlygos dėl paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą tik banko iniciatyva teisėtumo, kuri pati ar jos taikymas konkrečiu atveju laikomi nesąžiningais ir kuri būtina, kad paskolą suteikęs verslininkas galėtų pasinaudoti šia privilegijuota vykdymo procedūra?
2. Kokia, atsižvelgiant į tą patį [Direktyvos 93/13] 7 straipsnį, turi būti teismo veiksmų dėl tokios sąlygos apimtis, kai jis turi priimti sprendimą nurodyti pradėti vykdymą taikant priverstinio išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą?
3. Ar sutarties sąlyga, pagal kurią paskolą suteikusi finansų įstaiga gali vienašališkai prieš terminą nutraukti paskolos sutartį dėl visiškai objektyvių priežasčių, kurių kai kurios nesusijusios su pačia sutartimi, ir, kaip antai nagrinėjamu atveju, kai nesumokėtos keturios hipoteka užtikrintos paskolos mėnesinės įmokos, pati savaime arba jos taikymas konkrečiu atveju gali būti laikomi nesąžiningais, atsižvelgiant į [Direktyvos 93/13] 3 straipsnio 1 ir 3 dalis ir jos priedo 1 punkto e ir g papunkčius bei 2 punkto a papunktį?“

35 2013 m. birželio 20 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-537/12 ir C-116/13 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

36 Pagal Procedūros reglamento 99 straipsnį, jeigu klausimas, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, yra tapatus klausimui, dėl kurio Teisingumo Teismas jau yra priėmęs sprendimą, jeigu atsakymą į tokį klausimą galima aiškiai nustatyti iš teismo praktikos arba jeigu atsakymas į klausimą, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nekelia jokių pagrįstų abejonių, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklauses generalinį advokatą, bet kada gali nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi.

37 Šį straipsnį reikia taikyti šiose sujungtose bylose.

Dėl dviejų klausimų byloje C-537/12 ir dviejų pirmųjų klausimų byloje C-116/13

38 Šiais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvą 93/13 reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, pagal kurias vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjantis teismas negali *ex officio* ar vartotojo prašymu įvertinti į sutartį, pagal kurią susidaro reikalaujama sumokėti skola, įtrauktos sąlygos, kuri pagrindžia vykdomąjį dokumentą, nesąžiningumo ir negali imtis laikinųjų apsaugos priemonių, kurios užtikrintų teismo, kuriame pradėta atitinkama nagrinėjimo iš esmės procedūra ir kuris kompetentingas patikrinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga, galutinio sprendimo visišką veiksmingumą.

39 Šiuo atžvilgiu iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad Direktyva 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjo ar tiekėjo tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl informacijos lygio (minėto Sprendimo *Aziz*, C-415/11, 44 punktas).

- 40 Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią padėtį, šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos nėra privalomos vartotojui. Taigi iš teismo praktikos matyti, jog tai yra imperatyvi teisės nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti sutarties šalių lygybę (minėto Sprendimo *Aziz* 45 punktas).
- 41 Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau daug kartų yra pabrėžęs, jog nacionalinis teismas turi *ex officio* įvertinti sutarties sąlygos, patenkančios į šios direktyvos taikymo sritį, nesąžiningumą, ir taip kompensuoti disbalansą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo, jei tik jam žinomos šiuo klausimu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės (minėto Sprendimo *Aziz* 46 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 42 Taip pat Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Direktyva 93/13 aiškintina taip, kad draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias teismui, gavusiam prašymą išduoti mokėjimo įsakymą, neleidžiama *ex officio* įvertinti *in limine litis* ar koku nors kitu proceso etapu, net jei jam žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės, pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančios sąlygos dėl palūkanų už praleistą terminą nesąžiningumo, jei vartotojas nepateikė prieštaravimo (minėto Sprendimo *Banco Español de Crédito* 57 punktas).
- 43 Be to, minėto Sprendimo *Aziz* 64 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši direktyva aiškintina taip, jog ja draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, kuriose, vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai, nenumatyti prieštaravimo pagrindai, susiję su sutarties sąlygos, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžiningumu, ir pagal kurias bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, turinčiam jurisdikciją įvertinti tokios sąlygos nesąžiningumą, neleidžiama imtis laikinųjų apsaugos priemonių, tarp jų, be kita ko, – sustabdyti minėtą priverstinio vykdymo procedūrą, kai tokias priemones skirti būtina siekiant užtikrinti visišką galutinio sprendimo veiksmingumą.
- 44 Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad akivaizdu, jog, remiantis šia teismo praktika, galima atsakyti į prejudicinę tvarka pateiktus klausimus, kiek jie iš esmės susiję su teismo, turinčio kompetenciją leisti išieškoti iš hipoteka įkeisto turto pagal tą pačią procesinę tvarką, kurią Teisingumo Teismas nagrinėjo minėtame Sprendime *Aziz*, pareigų apibrėžimu pagal minėtą direktyvą.
- 45 Šiuo atžvilgiu konstatuotina, kad, nesant nacionalinių priverstinio vykdymo mechanizmų suderinimo, pagal valstybių narių procesinės autonomijos principą, viena vertus, per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą lestinų prieštaravimo pagrindų ir, kita vertus, šioje stadijoje su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjančiam teismui suteiktų įgaliojimų, skirtų su vartotojais sudarytų sutarčių sąlygų teisėtumui išnagrinėti, įgyvendinimo tvarka priskiriama šių valstybių vidaus teisės tvarkai, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios, nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teise vartotojams suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (pagal analogiją žr. minėto Sprendimo *Aziz* 50 punktą).
- 46 Dėl lygiavertiškumo principo reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas neturi jokių duomenų, galinčių kelti abejonių dėl pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės nuostatų suderinamumo su šiuo principu.
- 47 Iš bylų medžiagos matyti, kad pagal Ispanijos proceso sistemą su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjančiam teismui per išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą draudžiama *ex officio* arba šalies prašymu nagrinėti sutartį, pagal kurią susidaro reikalaujama sumokėti skola, dėl kitų nei su aiškiai numatytais prieštaravimo pagrindais susijusių priežasčių arba imtis laikinųjų apsaugos priemonių, kurios užtikrintų bylą iš esmės nagrinėjančio teismo galutinio sprendimo visišką veiksmingumą ne tik tuo atveju, kai šis teismas vertina vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo sudarytos sutarties sąlygos nesąžiningumą atsižvelgdamas į Direktyvos 93/13 6 straipsnį, bet ir tuo atveju, kai tikrina, ar tokia sąlyga prieštarauja imperatyvioms nacionalinėms taisyklėms, o toks patikrinimas ir priklauso jo jurisdikcijai.

- 48 Kiek tai susiję su veiksmingumo principu, reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas, ar pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse instancijose (minėto Sprendimo *Aziz* 53 punktas).
- 49 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylų medžiagos matyti, kad pagal Civilinio proceso kodekso 695 straipsnį priverstinio hipoteka apsaugoto skolinio išipareigojimo vykdymo procedūroje skolininko pareikštas prieštaravimas dėl vykdymo priimtinas, tik jeigu jis grindžiamas garantijos arba garantija užtikrinto skolinio išipareigojimo išnykimu arba mokėtinės sumos apskaičiavimo klaida, kai užtikrintas skolinis reikalavimas atitinka skolos likutį, lemiantį vykdymo prašančio kreditoriaus ir skolininko, prieš kurį nukreiptas vykdymas, sąskaitos uždarymą, arba yra kita hipoteka ar įkeitimas, įregistruoti anksčiau nei šio proceso pagrindą sudarantis turto suvaržymas.
- 50 Pagal Civilinio proceso kodekso 698 straipsnį, bet kuris kitas skolininko prieštaravimas, įskaitant prieštaravimus dėl nuosavybės teisę patvirtinančio dokumento negaliojimo ar pasibaigimo, skolos aiškumo, išnykimo ar dydžio, išnagrinėjamas atitinkamame teismo sprendime, tačiau tai jokių atvejų nesustabdo ir nenutraukia aptariamame skyriuje numatyto teismo priverstinio vykdymo proceso.
- 51 Be to, pagal Hipotekos įstatymo 131 straipsnį įrašai, kurie užkerta kelią prašymams pripažinti hipoteką negaliojančia, ar kitokie įrašai, grindžiami kitais atvejais, nei galinčiais nulemti vykdymo sustabdymą, panaikinami remiantis šio įstatymo 133 straipsnyje numatyta nutartimi dėl panaikinimo, jeigu tokie įrašai yra vėlesni, nei išduodant turto suvaržymo pažymėjimą parašėte įrašyta pastaba.
- 52 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, jog pagal Ispanijos proceso sistemą galutinis hipoteka įkeisto turto pardavimas trečiajam asmeniui tampa neatšaukiamas, net jei dėl bylą iš esmės nagrinėjančiame teisme vartotojo ginčijamos sąlygos nesąžiningumo ieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra tampa niekinė, nebent vartotojas yra padaręs įrašą, kuris užkerta kelią prašymui pripažinti hipoteką negaliojančia, anksčiau, nei parašėte įrašyta minėta pastaba (minėto Sprendimo *Aziz* 57 punktas).
- 53 Šiuo klausimu vis dėlto svarbu konstatuoti, kad, atsižvelgiant į pagrindinėse bylose nagrinėjamos išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros eigą ir ypatumus, toks atvejis turi būti laikomas mažai tikėtinas, nes yra didelė rizika, kad atitinkamas vartotojas nepadarys minėto prevencinio įrašo per šiuo tikslu nustatytus terminus arba dėl ypatingos aptariamo vykdymo proceso skubos, arba dėl to, kad jis nežino ar nesuvokia savo teisių apimtį (žr. minėto Sprendimo *Aziz* 58 punktą).
- 54 Taigi, kaip Teisingumo Teismas nusprendė minėto Sprendimo *Aziz* 59 punkte, tokia proceso sistema, kiek pagal ją bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui, kuriam vartotojas pateikė prašymą pripažinti sutarties sąlygą, kuria grindžiamas vykdomasis dokumentas, nesąžininga, neįmanoma imtis laikinųjų apsaugos priemonių, skirtų išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai sustabdyti ar nutraukti, kai tokias priemones būtina paskirti siekiant užtikrinti visišką jo galutinio sprendimo veiksmingumą, gali pakenkti Direktyva 93/13 siekiamos apsaugos veiksmingumui.
- 55 Be to, reikia konstatuoti, kad tokia proceso sistema, kiek pagal ją su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjančiam teismui nesuteikiama galimybė *ex officio* arba vartotojo prašymu įvertinti į sutartį, dėl kurios susidaro reikalaujama sumokėti skola, įtrauktos sąlygos, nagrinėjamu atveju sudarančios vykdomojo dokumento pagrindą, nesąžiningumą arba imtis laikinųjų apsaugos priemonių, kurias nustačius būtų sustabdyta arba nutraukta išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra, kai aišku, kad tokias priemones reikia nustatyti norint užtikrinti bylą iš esmės nagrinėjančio teismo, kuriame vartotojas rėmėsi tokiu sąlygos nesąžiningumu, galutinio sprendimo veiksmingumą, gali pakenkti Direktyva 93/13 siekiamos apsaugos veiksmingumui.

- 56 Iš tikrųjų, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, be šios galimybės, visais atvejais, kai, kaip ir pagrindinėse bylose, priverstinis išieškojimas iš hipoteka įkeisto turto atliktas prieš bylą iš esmės nagrinėjančiam teismui priimant sprendimą, kuriuo sutarties sąlyga, kuria pagrįsta hipoteka, pripažįstama nesąžininga, o priverstinio vykdymo procesas dėl to – niekiniu, toks sprendimas minėtam vartotojui leistų užtikrinti tik *a posteriori* apsaugą vien žalos atlyginimo aspektu, kuri nėra visiškai bei pakankama, taip pat nei tinkama, nei veiksminga priemonė užkirsti kelią šios sąlygos naudojimui, priešingai, nei numatyta Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje (minėto Sprendimo *Aziz* 60 punktas).
- 57 Tokia išvada taikoma juo labiau tuo atveju, kai, kaip ir pagrindinėse bylose, turtas, kuris yra hipotekos dalykas, yra vartotojo, kuriam padaryta žala, ir jo šeimos būstas, nes šis vartotojų apsaugos mechanizmas, apimantis tik žalos ir palūkanų atlyginimą, neleidžia užkirsti kelio galutinai ir neatšaukiamai prarasti minėtą būstą (minėto Sprendimo *Aziz* 61 punktas).
- 58 Taigi pardavėjams ar tiekėjams pakanka inicijuoti tokią išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrą, kad iš esmės panaikintų galimybę vartotojams pasinaudoti Direktyva 93/13 siekiama apsauga, o tai irgi prieštarautų Teisingumo Teismo praktikai, pagal kurią tarp pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo pagal nacionalinę teisę vykdomo teismo proceso specifinės savybės negali daryti poveikio teisinei apsaugai, kurią vartotojai turi turėti pagal šios direktyvos nuostatas (minėto Sprendimo *Aziz* 62 punktas).
- 59 Šiomis aplinkybėmis reikia pripažinti, kad neatrodo, jog pagrindinėse bylose nagrinėjamos Ispanijos teisės nuostatos atitinka veiksmingumo principą, nes dėl jų vykstant pardavėjų ar tiekėjų inicijuotoms priverstinio hipoteka apsaugoto skolinio išpareigojimo vykdymo procedūroms, kuriose vartotojai yra atsakovai, tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga vartotojams taikyti apsaugą, kurią jiems siekiama suteikti šia direktyva (minėto Sprendimo *Aziz* 63 punktas).
- 60 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į du klausimus byloje C-537/12 ir į du pirmuosius klausimus byloje C-116/13 reikia atsakyti taip: Direktyvą 93/13 reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, pagal kurias vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjantis teismas negali nei *ex officio* ar vartotojo prašymu įvertinti į sutartį, pagal kurią susidaro reikalaujama sumokėti skola, įtrauktos sąlygos, kuri pagrindžia vykdomąjį dokumentą, nesąžiningumo, nei imtis laikinųjų apsaugos priemonių, visų pirma vykdymo sustabdymo, kai imtis tokių priemonių būtina siekiant užtikrinti teismo, kuriame pradėta atitinkama iš esmės nagrinėjama byla ir kuris kompetentingas patikrinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga, galutinio sprendimo visišką veiksmingumą.

Dėl trečiojo klausimo byloje C-116/13

- 61 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo patikslinti, kaip aiškinti Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 ir 3 dalis ir jos priedo 1 punkto e ir g papunktčius bei 2 punkto a papunktį, kai siekiama įvertinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama sutarties sąlyga dėl „hipoteka užtikrintos paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą“ yra nesąžininga.
- 62 Šiuo atžvilgiu svarbu pažymėti, kad minėtame Sprendime *Aziz* Teisingumo Teismo buvo prašoma atsakyti į panašų klausimą, kad nacionalinis teismas galėtų patikrinti, be kita ko, ar ilgalaikėse hipoteka užtikrintose paskolos sutartyse numatyta sąlyga dėl tokių sutarčių nutraukimo prieš terminą yra sąžininga. Todėl atsakymą į šį klausimą galima aiškiai nustatyti remiantis minėtame sprendime padarytomis išvadomis.
- 63 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, šis teismas turi jurisdikciją aiškinti Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje ir šios direktyvos priede pavartotą sąvoką „nesąžininga sąlyga“ ir nurodyti kriterijus, kuriuos nacionalinis teismas gali arba turi taikyti vertindamas sutarties sąlygą pagal direktyvos nuostatas, turint omenyje tai, kad šis teismas, remdamasis minėtais kriterijais ir atsižvelgdamas į nagrinėjamo atvejo aplinkybes, turi priimti sprendimą dėl tam tikros sutarties sąlygos

konkreto kvalifikavimo. Remiantis tuo, darytina išvada, kad Teisingumo Teismui pakanka prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires, į kurias šis turi atsižvelgti vertindamas aptariamos sąlygos nesąžiningumą (žr. 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Invitel*, C-472/10, 22 punktą ir minėto Sprendimo *Aziz* 66 punktą).

- 64 Toliau svarbu pažymėti, kad nuorodomis į sąžiningumo ir ryškaus neatitikimo tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai sąvokas minėtos direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje tik abstrakčiai apibrėžiamos aplinkybės, dėl kurių sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra nesąžininga (minėto Sprendimo *Aziz* 67 punktas).
- 65 Taigi, kaip Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, norint sužinoti, ar dėl sąlygos atsiranda „ryškus“ iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų „neatitikimas“ vartotojo nenaudai, reikia atsižvelgti į nacionalinės teisės nuostatas, taikytinas tuo atveju, kai nėra susitarimo tarp šalių. Būtent atlikdamas tokią lyginamąją analizę nacionalinis teismas galės įvertinti, ar (o jei reikia, kiek) dėl sutarties vartotojas patenka į nepalankesnę teisinę padėtį, palyginti su numatyta galiojančioje nacionalinėje teisėje. Be to, šiuo tikslu gali pasirodyti svarbu įvertinti teisinę padėtį, kurioje yra minėtas vartotojas, atsižvelgiant į pagal nacionalinės teisės nuostatas turimas priemones užkirsti kelią nesąžiningų sąlygų naudojimui (minėto Sprendimo *Aziz* 68 punktas).
- 66 Kalbant apie tai, kokiomis aplinkybėmis atsiranda toks neatitikimas „nepaisant sąžiningumo reikalavimo“, svarbu konstatuoti, kad pagal Teisingumo Teismo praktiką nacionalinis teismas šiuo tikslu turi patikrinti, ar pardavėjas arba tiekėjas, dorai ir teisingai veikdamas vartotojo atžvilgiu, galėjo pagrįstai tikėtis, jog vartotojas būtų sutikęs su tokia sąlyga, jei dėl jos būtų atskirai derėtasi (minėto Sprendimo *Aziz* 69 punktas).
- 67 Tokiomis aplinkybėmis taip pat reikia priminti, kad priede, į kurį daroma nuoroda Direktyvos 93/13 3 straipsnio 3 dalyje, pateikiamas tik orientacinis ir neišsamus sąlygų, kurias galima laikyti nesąžiningomis, sąrašas (minėto Sprendimo *Aziz* 70 punktas).
- 68 Konkrečiai kalbant, šio priedo 1 punkto e ir g papunkčiuose išvardytos sąlygos, kurių tikslas arba su jomis susijęs rezultatas, pirma, reikalauti iš bet kurio vartotojo, kuris neįvykdo savo įsipareigojimo, kaip kompensaciją už tai sumokėti neproporcingai didelę sumą, ir, antra, leisti pardavėjui ar tiekėjui nutraukti neterminuotą sutartį, tinkamai apie tai nepranešus, išskyrus atvejus, kai tam yra rimtų priežasčių. Be to, minėto priedo 2 punkto a papunktyje nurodyta, kad 1 punkto g papunktis nekliaudo taikyti sąlygų, pagal kurias finansinių paslaugų teikėjas pasilieka sau teisę nepranešęs vienašališkai nutraukti neterminuotą sutartį, esant pakankamai priežasčiai, su sąlyga, kad reikalaujama, jog pardavėjas ar tiekėjas nedelsdamas apie tai informuotų kitą sutarties šalį arba šalis.
- 69 Būtent atsižvelgdamas į šiuos kriterijus *Juzgado de Primera Instancia de Palma de Mallorca* n° 17 turi įvertinti hipoteka užtikrintos paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą sąlygos, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje ir pagal kurią kredito įstaiga gali vienašališkai nutraukti neterminuotą paskolos sutartį, nesąžiningumą ir reikalauti grąžinti likusią skolos dalį ir palūkanas dėl to, kad skolininkas per ribotą laiko tarpą nesilaikė sutartinių įsipareigojimų.
- 70 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma turi patikrinti, ar pardavėjo arba tiekėjo teisė vienašališkai nutraukti sutartį priklauso nuo to, kad vartotojas neįvykdo pareigos, kuri aptariamuose sutartiniuose santykiuose yra esminė, ar ši teisė numatyta tais atvejais, kai toks neįvykdymas yra pakankamai rimtas, palyginti su paskolos trukme ir suma, ar tokia teise nukrypstama nuo nesant šalių susitarimo taikytinų nuostatų ir dėl to vartotojui, atsižvelgiant į jo turimas procesines priemones, tampa sunkiau kreiptis į teismą ir pasinaudoti teise į gynybą ir ar nacionalinėje teisėje numatyta atitinkamų ir veiksmingų priemonių, leidžiančių vartotojui, prieš kurį tokia sąlyga nukreipta, pašalinti vienašališko paskolos sutarties nutraukimo pasekmes (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Aziz* 73 ir 75 punktus).

71 Taigi, atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą byloje C-116/13 reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 ir 3 dalys ir jos priedo 1 punkto e ir g papunkčiai bei 2 punkto a papunktis aiškinantini taip, kad siekiant įvertinti, ar hipoteka užtikrintos paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, visų pirma svarbiausi šie kriterijai:

- ar pardavėjo arba tiekėjo teisė vienašališkai nutraukti sutartį priklauso nuo to, kad vartotojas neįvykdo pareigos, kuri aptariamuose sutartiniuose santykiuose yra esminė,
- ar ši teisė numatyta tais atvejais, kai toks neįvykdymas yra pakankamai rimtas, palyginti su paskolos trukme ir suma,
- ar tokia teise nukrypstama nuo nesant šalių susitarimo taikytinų nuostatų ir dėl to vartotojui, atsižvelgiant į jo turimas procesines priemones, tampa sunkiau kreiptis į teismą ir pasinaudoti teise į gynybą ir
- ar nacionalinėje teisėje numatyta atitinkamų ir veiksmingų priemonių, leidžiančių vartotojui, prieš kurį tokia sąlyga nukreipta, pašalinti vienašališko paskolos sutarties nutraukimo pasekmes.

Tokį vertinimą turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgęs į visas ginčo, kurį jo prašoma išspręsti, aplinkybes.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

72 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šie teismai. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais reikia aiškinti taip, kad ja draudžiamos valstybės narės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėse bylose, pagal kurias vykstant išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūrai su vykdymu susijusius klausimus nagrinėjantis teismas negali nei *ex officio* ar vartotojo prašymu įvertinti į sutartį, pagal kurią susidaro reikalaujama sumokėti skola, įtrauktos sąlygos, kuri pagrindžia vykdomąjį dokumentą, nesąžiningumo, nei imtis laikinųjų apsaugos priemonių, visų pirma vykdymo sustabdymo, kai imtis tokių priemonių būtina siekiant užtikrinti teismo, kuriame pradėta atitinkama byla dėl esmės ir kuris kompetentingas patikrinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga, galutinio sprendimo visišką veiksmingumą.
2. Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 ir 3 dalys ir jos priedo 1 punkto e ir g papunkčiai bei 2 punkto a papunktis aiškinantini taip, kad siekiant įvertinti, ar hipoteka įkeistu turtu užtikrintos paskolos sutarties nutraukimo prieš terminą sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, visų pirma svarbiausi šie kriterijai:
 - ar pardavėjo arba tiekėjo teisė vienašališkai nutraukti sutartį priklauso nuo to, kad vartotojas neįvykdo pareigos, kuri aptariamuose sutartiniuose santykiuose yra esminė,
 - ar ši teisė numatyta tais atvejais, kai toks neįvykdymas yra pakankamai rimtas, palyginti su paskolos trukme ir suma,

- ar tokia teise nukrypstama nuo nesant šalių susitarimo taikytinų nuostatų ir dėl to vartotojui, atsižvelgiant į jo turimas procesines priemones, tampa sunkiau kreiptis į teismą ir pasinaudoti teise į gynybą ir
- ar nacionalinėje teisėje numatyta atitinkamų ir veiksmingų priemonių, leidžiančių vartotojui, prieš kurį tokia sąlyga nukreipta, pašalinti vienašališko paskolos sutarties nutraukimo pasekmes.
- Tokį vertinimą turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgęs į visas ginčo, kurį jo prašoma išspręsti, aplinkybes.

Parašai.